

měsíčně na osobu, tj. 107 % úrovně zaměstnanec-ké domácnosti. Blíže ČSÚ: Vydání a spotřeba domácností podle statistiky rodinných účtů 4. čtvrtletí 2010, ČSÚ Praha 2011, kód: w-3005-10, dostupné na http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/publ/3005-10-4_ctvrtleti_2010, ČSÚ: Příjmy a životní podmínky domácností ČR v roce 2011, ČSÚ, Praha 2012 kód e-3012-12, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/3012-12>

10 Podle údajů poskytnutých Generálním finančním ředitelstvím v roce 2011 uplatnilo slevu na dani z příjmu z titulu penzijního připojištění pouhých 12 % sebezaměstnaných a z titulu životního pojištění 29 % sebezaměstnaných.

11 V době terénního šetření se II. důchodový pilíř teprve připravoval.

12 Podnikání delší 20 let deklarovalo necelých 15 % šetřených sebezaměstnaných v hlavní činnosti.

13 V roce 2006 odvedli sebezaměstnaní daň z příjmů fyzických osob ve výši 17,7 mld. Kč, v roce 2012 objem klesl na 3,3 mld. Kč, blíže MF: Vládní finanční statistika dostupné na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vlad_fin_stat.html, přístup duben 2013

14 I v těchto případech však lze v rámci „švarcsystému“ sledovat daňové úniky ve srovnání s režimem pracovněprávního vztahu. Řada zaměstnavatelů

v období krize vytěsnila své zaměstnance do zdánlivě samostatné výdělečné činnosti. Rozsah se statisticky nesleduje a je obtížně odhadnutelný.

Literatura:

Baštýř, I., Brachtl, M., Vlach, J. Terénní šetření o sociálním a ekonomickém postavení osob samostatně výdělečně činných v ČR 2006. Analýza výsledků. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2007. - ISBN 978-80-87007-85-3, dostupné na <http://praha.vupsv.cz/>

ČSSZ. Výroční zpráva 2011, Praha 2012, dostupné na http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/E546D3B5-F389-4308-BC52-80E763BDADB9/0/cssz_vz_2011.pdf

ČSÚ. Databáze ročních národních účtů, dostupné na http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocnkavyber.makroek_pracov

ČSÚ. Cizinci. Cizinci: zaměstnanost dostupné na http://notes.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_zaměstnanost

ČSÚ. Vydání a spotřeba domácností podle statistiky rodinných účtů 4. čtvrtletí 2010, ČSÚ Praha 2011, kód: w-3005-10, dostupné na http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/publ/3005-10-4_ctvrtleti_2010

ČSÚ. Příjmy a životní podmínky domácností ČR v roce 2011, ČSÚ, Praha 2012 kód e-3012-12, dostupné na <http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/p/3012-12>

Eurostat. Economy and finance - National accounts, dostupné na http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/national_accounts/data/database

MF. Vládní finanční statistika dostupné na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vlad_fin_stat.html

Průša, L. a kol. Sociálně ekonomické postavení osob samostatně výdělečně činných ve společnosti II (Sborník analýz sociálně ekonomického postavení osob samostatně výdělečně činných ve společnosti). Praha: VÚPSV, v.v.i., 2008. ISBN 978-80-7416-000-4

Průša L., Baštýř I., Brachtl M., Vlach J. The Socio-economic Status of Self-employed Persons in Czech Society. Prague: Research Institute for Labour and Social Affairs, 2009. ISBN 978-80-7416-035-6

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

Autor působí ve Výzkumném ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i.

Příklady přístupnosti informací lidem se sluchovým postižením

Eva Liberdová

V České republice se definice přístupnosti poprvé objevila ve vyhlášce o obecných technických požadavcích zabezpečujících užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu. Přístup osob se zdravotním postižením není vymezen pouze jako přístup do veřejných prostor, ale zahrnuje také přístup osob se sluchovým postižením k informacím a službám, který by měl být umožněn všude tam, kde je umožněn osobám bez zdravotního postižení.

Termín handicap

Handicap je omezení příležitosti účastnit se života společnosti na stejné úrovni jako ostatní. Termín „handicap“ poukazuje na nedostatky v prostředí i v organizovaných aktivitách ve společnosti, které brání osobám se sluchovým postižením, aby se zapojily za rovných podmínek. Vyrovnání podmínek znamená proces, jehož prostřednictvím jsou různé služby, činnosti, informace či akce zpřístupněny všem osobám se sluchovým postižením.

Sluchově postižené osoby

Lidé se sluchovým postižením jsou heterogenní skupina, která se dále dělí na jedince nedoslýchavé, neslyšící, ohluchlé nebo jedince s kochleárním implantátem. Lidé ohluchlí jsou lidé, u kterých hluchota nastala po ukončení spontánního osvojení řeči. Uživatelé s kochleárním implantátem jsou osoby, které ohluchly a jimž byl voperován kochleární implantát. Lidé nedoslýchaví mají různou míru ztráty sluchu, od těch, kteří téměř normálně slyší, až po ty se ztrátou typickou pro neslyšícího člověka.

Neslyšícími označovaní velkým „N“ jsou podle kulturní definice jazyková a kulturní menšina a jsou to ti jedinci, kteří se narodili neslyšící a jejichž rodným jazykem je

jazyk znakový. Dále to mohou být i osoby, které považují znakový jazyk za svou primární formu komunikace, tj. i slyšící osoby, např. slyšící děti neslyšících rodičů, slyšící tlumočníci znakového jazyka.

Komunikační potřeby lidí se sluchovým postižením jsou proto rozdílné. Lidé, kteří ztratili sluch po osvojení řeči, komunikují normálně česky, preferují psanou češtinu a za jazykovou a kulturní menšinu se nepovažují.

O ohluchnutí má však veřejnost mylné představy. Přehled nejčastějších omylů uvádí tabulka č. 1.

Přístup k informacím

Největší problémy v přístupu k informacím pociťují osoby, které neslyší a pro které je znakový jazyk cizím jazykem. Protože neslyší mluvenou řeč, potřebují simultánní přepis mluvené řeči do textu. Jejich komunikační potřebou je rozumět ostatním pomocí psané češtiny.

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením ve svém článku 21 zmiňuje závazek uznávat a umožnit používání všech prostředků, způsobů a formátů komunikace dle vlastní volby člověka s postižením a také požadavek, aby subjekty, které poskytují služby veřejnosti, poskytovaly informace a služby v přístup-

ných a využitelných formátech, tj. aby byly využívány odpovídající technologie ke zpřístupnění mluveného slova pro osoby se sluchovým postižením, aby služby nabízené veřejnosti byly přizpůsobeny potřebám osob se sluchovým postižením.

Přístupnost informací v současné praxi

Centrum zprostředkování simultánního přepisu

Služba Centrum zprostředkování simultánního přepisu umožňuje všem, kteří potřebují ke komunikaci se slyšícím okolím simultánní přepis mluvené řeči, aby měli k této službě přístup, aby jim byl přepisovatel zajištěn vždy, kdy si jej vyžádají, a stali se tak plnohodnotnými účastníky společenského dění. Její cílovou skupinou jsou lidé ohluchlí i lidé těžce nedoslýchaví a uživatelé kochleárních implantátů, kteří mají obtíže porozumět v určitých situacích, a také slyšící občané, kteří potřebují s těmito lidmi komunikovat.

Organizace mohou žádat objednávku k zajištění simultánního přepisu mluvené řeči pro ohluchlé osoby na webu www.eprepis.cz. Do objednávky uvedou informace - název a typ akce (přednáška, konference, jednání...), místo a datum konání, čas zahájení a předpokládaného ukončení, jméno a pří-

jmění, e-mailovou adresu, telefon a kontaktní údaje na pořadatele akce. Poté se ozve koordinátor a upřesní další. Jde tu o zajištění přepisovatele/ky na místě konání akce.

Transkript online

Transkript online s. r. o. (www.transkript.cz) je sociálně zaměřená firma, jejímž posláním je pomáhat odbourávat komunikační bariéry. Hlavní činností je poskytovat služby profesionálního přepisu online. V rámci svých aktivit se Transkript zaměřuje na klienty s velkým počtem zákazníků, mezi kterými jsou i osoby s postižením sluchu. Zajišťuje řešení online přepisu na klíč, a to ICT služby a služby profesionálních přepisovatelů. Přepisovatel slouží k tomu, aby při konverzaci mezi dvěma lidmi, z nichž jeden je se sluchovým postižením, zprostředkoval sluchový vjem do podoby textu. Text se může zobrazovat na libovolném zobrazovacím zařízení, které je možné připojit na internet a které má v sobě zabudovaný internetový prohlížeč pro připojení ke speciálně vyvinuté webové aplikaci. Takovým zařízením může být počítač, chytrý telefon smartphone, tablet, ipod. V tomto případě přepisovatel přepisuje přes internet a není na místě akce. Řeší se i označení místa s přepisem, viz obrázek č. 1.

Asistenční služba hovorů operátora Telefónica O2

Operátoři telekomunikační firmy O2 při telefonním hovoru fungují jako zprostředkovatelé pro osoby s postižením sluchu. Vyřizují komunikaci s institucemi a úřady, kontaktují lékaře, objednávají zboží, vyhledávají potřebná telefonní čísla a číslo klientovi zašlou formou SMS, faxem nebo e-mailem, předávají soukromá sdělení a zprostředkují komunikaci slyšících lidí s lidmi se sluchovým postižením. Fungují 24 hodin denně a odbourávají bariéru telefonních hovorů - převádějí hovor do písemné podoby osobám s postižením sluchu a slyšící protistraně sdělení od osob s postižením sluchu čtou.

Slyšící volající může použít telefonní číslo 800 142 142, řekne operátorovi požadavek, komu má převést mluvené slovo do písemné podoby a jakým způsobem (viz obrázek č. 2), a sdělí informaci určenou pro příjemce se sluchovým postižením, jako kdyby s ním telefonicky hovořil. Kontakt je možný také na emailové adre-

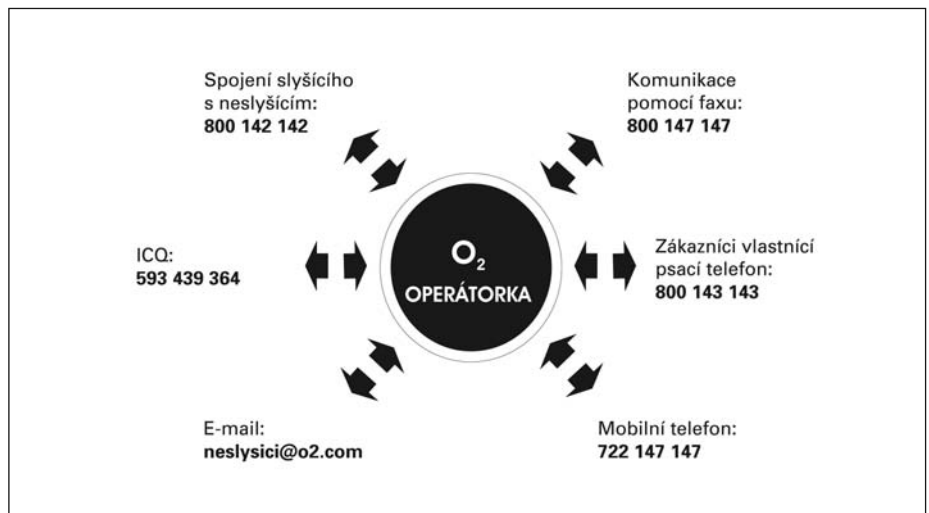
Obrázek č. 1: Označení místa s přepisem

Tabulka č. 1: 10 obvyklých mýtů o ohluchlých osobách

- Každý, kdo neslyší, používá znakový jazyk.
- Každý, kdo ohluchne, začne nosit sluchadlo.
- Každému, kdo ohluchne, může pomoci kochleární implantát.
- Na ohluchlého člověka musíme mluvit hodně nahlas a zblízka.
- Když někdo ztratí sluch, automaticky se naučí odezírat.
- Jestliže se někdo odezírat naučí, odezírat tak, jak to vidíme ve filmu.
- Ohluchlý člověk, který dovede odezírat, bude vždy rozumět.
- Ohluchlý člověk, který hned neodpoví, nemá pohotové myšlení.
- Kdyby došlo při vzájemné komunikaci k omylu, hned to poznáme.
- Odezírání je vlastně čtení ze rtů.

Obrázek č. 2: Schéma zprostředkování telefonních hovorů Telefónica O2

se neslysici@o2.com a prostřednictvím SMS na čísle 722 147 147 - ty naopak slouží „volajícím“ s postižením sluchu pro sdělení telefonního čísla a zprávy určené slyšícímu adresátovi.

eScribe

V 73 Era finančních centrech zavedli nedávno plošně službu Era eScribe. Era eScribe je speciální simultánní přepis, díky kterému může zákazník se sluchovým postižením sledovat odpovědi pracovníka banky na monitoru počítače. Stačí, aby si zákazník o tento přepis požádal, a pracovník pobočky se telefonicky spojí s přepisovatelem, kterého zajišťuje společnost Transkript on-line. Poté otevře soubor na webovém stránce Era eScribe a od této chvíle se veškeré promluvy pracovníka, přenášené přes telefon do sluchátek přepisovatele, budou ihned zobrazovat v textové podobě na monitoru. Era služby přizpůsobila potřebám zákazníků se sluchovým postižením.

Také mobilní operátor Vodafone zavedl ve 12 prodejnách službu Vodafone eScribe, která umožňuje bezplatným on-line přepisem řeči na dálku komunikaci sluchově postiženým klientům s pracovníky prodejn. Služba eScribe funguje podobně přes telefonické spojení se specializovaným centrem přepisu, kde se řeč převádí do textu na webovém rozhraní. Vše, co pracovník prodejny řekne, se jako text zobra-

zuje v aktuálním čase na monitoru a zákazník se sluchovým postižením si to čte.

V rámci rozvoje aktivit pro podporu spoluobčanů s postižením realizuje Nadace Vodafone nyní výzkum, ve kterém se zajímá, jak využívají mobilní technologie a přidružené služby a co v současné době v této oblasti nejvíce postrádají, případně co brání ve využívání již existujících technologií.

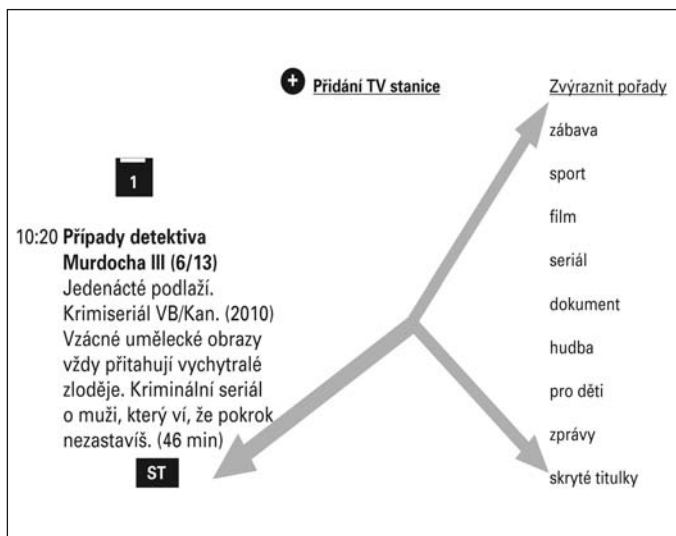
Přístupnost TV pořadů a informací

Titulkování

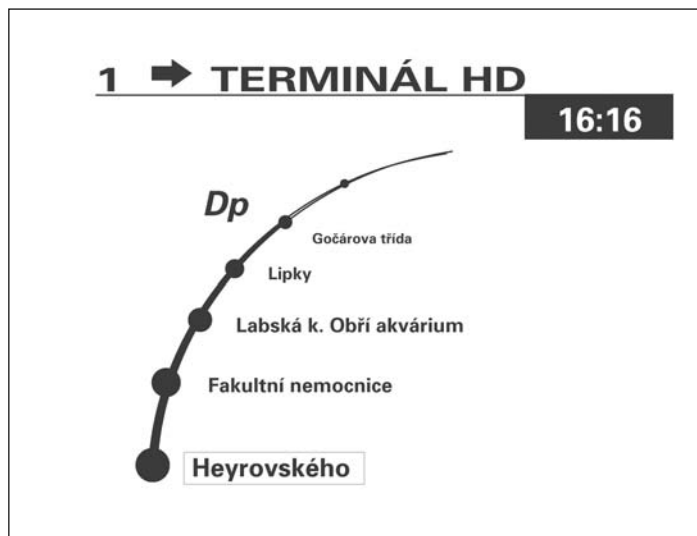
Kdo neslyší, potřebuje skryté titulky (teletext 888) k tomu, aby rozuměl, co se říká v televizi. Je docela problém najít na internetu televizní program, kde je na první pohled vidět u názvu pořadu, jestli je pořad opatřen skrytými titulky. Člověk se sluchovým postižením si nevybírá pořady podle toho, jestli se mu líbí, ale podle toho, jestli mají titulky. V TV programu na iDnes zavedli volbu, která zobrazuje sluchově postiženým divákům pořady, které jsou opatřené skrytými titulky. Na obrázku č. 3 je znázorněno rozkliknutí pořadů s ST.

Nejvíce pořadů se skrytými titulky má Česká televize. Vysílá nejen filmy se skrytými titulky, ale např. i zpravodajský pořad Otázky Václava Moravce. Letos také drží prvenství ve volebním zpravodajství z volby prezidenta - skrytými titulky byly opatřeny předvolební debaty.

Obrázek č. 3: Zobrazení pořadů opatřených skrytými titulky (teletext 888) - TV program iDnes s ST

Obrázek č. 4: Příklad přístupnosti informací na infopanelu v MHD Hradec Králové

V letošním roce poprvé došlo na otitulkování sportovního přenosu - mistrovství světa v ledním hokeji. Skryté titulky mělo 7 přenosů, kde hrál hokejový tým České republiky, a titulkováno bylo i finále již bez účasti českého týmu.

Titulky však neběží u všech pořadů. Např. u mimořádného vysílání je slyšící veřejnost informována o chystané evakuaci kvůli povodním, jsou zřízeny telefonické krizové linky, ale lidé, kteří neslyší, jsou odkázáni pouze na internet, jelikož telefonovat na krizovou linku nemohou, výzvy z rozhlasu neslyší, a když si v televizi zapnou skryté titulky, objeví se nápis „teletext není k dispozici“. Jak se má osoba s postižením sluchu dozvědět, že například její bydliště bude možná evakuováno, jaké stanice byly zavřeny (aniž by to hledala na internetu), jak má kontaktovat krizovou psychologickou linku? O přístupnost informací by šlo, kdyby se mimořádné linky daly kontaktovat písemně e-mailem.

Přístupnost dopravních informací

Pokud se nikde nezobrazuje, kudy dopravní prostředek jede a jaká je příští stanice, osoby s postižením sluchu nemohou hlášení zastávek slyšet. Zeptat se řidiče, kam jede, je pro osoby se sluchovým postižením nemožné. Mnohdy se ani dveře u řidiče neotevřou, a když ano a osoba se sluchovým postižením se zeptá, jestli autobus jede určitým směrem, řidič sice ochotně odpoví, ale třeba s otočenou hlavou a není vidět, co říká. Málokdy kývne ano/ne.

V některých městech mají již autobusy infopanel, kde se zobrazují názvy stanic, kde autobus stojí, a směr, kterým jede. Příklad je znázorněn na obr. 4.

Obhajoba přístupnosti

Sdružení obrazy spotřebitelů ČR se věnuje také diskriminaci občanů se zdra-

vatním postižením v přístupu ke službám a zboží. Osoby s postižením sluchu jsou diskriminovány zejména tím, že různé společnosti vyžadují, když zákazník s nabídkou nesouhlasí, aby zavolal na uvedené telefonní číslo.

Na Českou obchodní inspekci se lze obracet s podněty na diskriminaci při poskytování zboží a služeb. Také veřejný ochránce práv je místem ochrany před diskriminací, je úřadem pro rovné zacházení a oběti s postižením sluchu se na něj se svými podněty mohou obracet.

Literatura:

Strnadová, V. 10 obvyklých omylů u ohluchlých osobách [on-line]. Dostupné na WWW: <http://kochlear.cz/doc/10_omylu_Strnadova.pdf>.
Centrum zprostředkování simultánního přepisu [online]. Dostupné na WWW: <www.eprepis.cz>.
Transkript online s.r.o. [online]. Dostupné na WWW: <<http://www.transkript.cz>>.

Čermák, M. Projevy a formy diskriminace osob se zdravotním postižením. NRZP ČR, Praha, 2012. ISBN 978-80-87181-08-9.

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/ppov/vvzpo/dokumenty/umluva-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim--70247/>>.

Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením, 1993 [on-line]. Dostupné na WWW: <www.nrzp.cz/dokumenty/zahranicni/pravidla.doc>.

Moravskoslezský krajský plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením na léta 2014-2020. Dostupné na WWW: <<http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/wai.html>>.

Kratochvíl, L. idnes vychází vstříc osobám se sluchovým postižením [on-line]. Dostupné na WWW: <<http://ladislavkratochvil.blog.idnes.cz/c/191684/idnes-vychazi-vstric-osobam-se-sluchovym-postizenim.html>>.

Autorka působí jako sociální pracovník a zaměřuje se na problematiku osob se sluchovým postižením.

Mezinárodní projekt **SocialWeb - SocialWork** o délce 24 měsíců (květen 2012 - květen 2014), financovaný Evropskou komisí, je koordinován německou organizací Stiftung Digitale Chancen. Partnery projektu jsou organizace Nobody's Children Foundation (Polsko), Fundación Esplai (Španělsko), RIAP Association (Litva) a Národní centrum bezpečnějšího internetu (Česká republika), které zprostředkuje sociálním pracovníkům vzdělávání v oblasti bezpečného užívání moderních technologií. Celodenní odborný seminář s názvem „**Sociální práce s mládeží ohroženou elektronickým násilím a kyberkriminalitou**“ během jarních měsíců absolvovalo přes 170 sociálních pracovníků, především profesionálů ze státního a neziskového sektoru pracujících s dětmi, mládeží a ohroženými rodinami. Účastníci mají k dispozici i navazující online kurs, rozvíjející témata přednášená v prezenčním semináři. Uskuteční se také třístupňová mezinárodní evaluace nově vznikajícího programu pro pomáhající profesionály. NCBI usiluje o akreditaci odborné přípravy sociálních pracovníků v oblasti prevence kyberkriminality a o začlenění tématu do celoživotního vzdělávání u těchto profesí. Národní centrum bezpečnějšího internetu je neziskové nevládní sdružení, založené v roce 2006 jako Online Safety Institute, s cílem přispívat k bezpečnějšímu užívání internetu, moderních informačních a komunikačních technologií, k dodržování etických norem v online komunikaci a napomáhat předcházení a snižování možných sociálních rizik spojených s jejich užíváním. Sdružení je členem celoevropské sítě národních osvětových center bezpečnějšího internetu INS SAFE a spolupracuje s mezinárodní sítí horkých linek INHOPE.

Více informací na: www.saferinternet.cz, www.socialweb-socialwork.eu

Zdroj: Národní centrum bezpečnějšího internetu